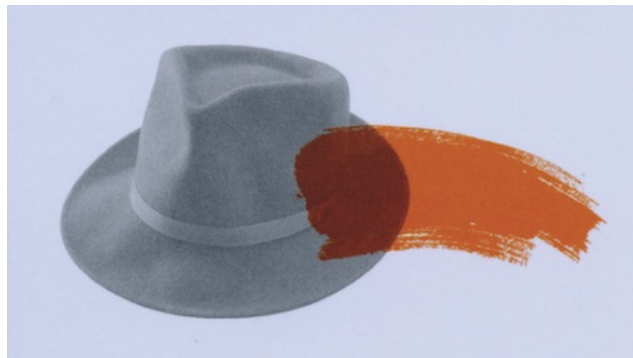

La modernitat cauta: resistència, resignació, restauració (1943-1963)

quaderndelesidees.press/la-modernitat-cauta-resistencia-resignacio-restauracio-1943-1963/

June 16, 2015

‘La modernitat cauta 1942-1963’ es pot considerar una continuació d’un simposi sobre el Noucentisme, que per a alguns investigadors es concentra temporalment entre 1906 i 1929, mentre que per a d’altres podria allargar-se fins el 1939.

Avui fa quatre anys que vam obrir el simposi *La imaginació noucentista*, en el qual el mateix grup d’investigació proposava la revisió d’alguns conceptes i idees d’aquest moviment i n’ampliava les determinacions d’espai i temps que fins aquell moment s’havien considerat pertinents en el seu desenvolupament. El congrés d’aquest any, *La modernitat cauta 1942-1963*, el podríem considerar una continuació d’aquell simposi sobre el Noucentisme, que per a alguns investigadors es concentra temporalment entre 1906 i 1929, mentre que per a d’altres podria allargar-se fins el 1939. Fins i tot, en alguns aspectes i disciplines podria arribar gairebé fins a nosaltres, ja que l’empremta del moviment va afectar les estructures de la societat cultural i política de Catalunya, les quals, moltes, encara serveixen de fonament epistemològic.

Més enllà d’aquestes consideracions –que encara susciten interessants controvèrsies–, es manté en aquesta modernitat cauta el responsable ideològic i estètic de l’esmentat moviment noucentista. Estic pensant en la presència, ja lluny de Catalunya, d’Eugeni d’Ors. D’Ors, certament, va mantenir-se després de la Guerra Civil com un referent determinant de l’espai cultural. Un element important, ja que és el responsable que el règim de Franco considerés la cultura com un aparell necessari per donar versemblança i credibilitat al règim franquista i persuadís alguns artistes “moderns”, artistes que havien produït la seva obra durant la República, que el franquisme els permetria, si més no, mantenir els seus idearis estètics i la seva pràctica artística, sense traïr els seus principis originals.

Des de la fugida a Madrid, d’Ors havia transformat el seu noucentisme originari en una estètica barroca i sumptuària que es va adequar, ben aviat, a l’estètica feixista, encara incipient, que tenia com a principi fonamental determinar què era i com era, allò que és

estrictament “español”. El franquisme, és fàcil de suposar, no tenia una estètica pròpia i reconeixedora; es va anar construint en els primers anys de la postguerra amb una mescla atapeïda dels elements que podrien contribuir a la construcció i consolidació d'una imatge que oferís una idea “clara” d'una rara síntesi d'espanyolisme; un espanyolisme que recollia la vessant més folklòrica i nostàlgica de la generació del 98 i es confonia en la parafernàlia d'un catolicisme trentí, sever i estricte, que remetia necessàriament a la idea i la imatge del remordiment i la pena i, d'una altra banda, a una bel·licositat ignasiana i jesuítica. Penso que d'Ors ajuda a la implantació d'aquesta estètica, ja que va participar en la consolidació de les estratègies pertinents en les arts, i de la propaganda de les quals va ser responsable des de l'any 1938.

Un cop acabada la guerra, Eugeni d'Ors va considerar la necessitat de crear un espai de confluència entre els nous artistes que sorgien, sobretot a Catalunya, i aquells altres que abans de la guerra mantenien una certa ascendència pel propi Ors. Aquesta idea va donar lloc, l'any 1941, a l'Acadèmia Breu de la Crítica d'Art: «unos amigos de la Academia Breve de la Crítica, on un centenar de persones selectes han manifestat la seva vocació i capacitat per formar una mena d'Estat Major dins els exèrcits de renovació de l'art i de la vida artística a Espanya». Afirmava «l'esperit, la unitat i l'etern». Des de l'ABCA, Ors va afavorir artistes com Tàpies, Cuixart, Millares, Oteiza i Saura. Tant és així que l'any 1949, al catàleg del *VII Salón de los Once*, Ors afirma: «Ara, les manifestacions més audaces de l'abstracció ja són patrocinades pels governadors civils, beneïdes per Loyola (el marquès) i dutes vers els més llunyans dels límits del mateix Macarron».

Amb tot això, als anys quaranta hi ha dues direccions en les arts plàstiques: l'una és la de l'art oficial que practica un vessant academicista, com la d'Ignacio de Zuloaga o de Pere Pruna; l'altra, la que partint de l'Avantguarda d'abans de la guerra es consolidarà amb l'Informalisme.

Entre Catalunya i la resta d'Espanya hi ha unes lleugeres diferències, prou significatives respecte a l'adscripció que cadascuna d'elles té amb els moviments abans esmentats. Mentre que al territori espanyol l'Avantguarda i l'Informalisme pràcticament són inexistents, a Catalunya l'Informalisme, a partir de 1946, és pot considerar com la pràctica artística més estesa. Les raons d'aquesta diferència rau, possiblement, en el fet que a Catalunya es reprèn aquella avantguarda d'abans de la guerra adequant-la a la circumstància històrica, però mantenint el seu esperit crític i renovador, que porta indefectiblement a l'art abstracte.

L'art que es fa a la península Ibèrica entre 1942 i 1962 es podria resumir en una fricció constant entre la posició oficial acadèmica i figurativa i una posició voluntàriament moderna, amb la necessària cautela, per tal de poder realitzar l'ideari informalista i abstracte. Des d'aquesta posició es pot entendre la Guerra Civil com una interrupció de l'esperit republicà, però també com la continuació de l'esperit d'avantguarda que es va realitzar en tots els àmbits de les arts plàstiques a Catalunya, amb el cartellisme i l'escultura.

Crec que la presència d'Eugeni d'Ors a Madrid formularà amb els seus escrits una bona part de l'estètica franquista que es manifesta, entre d'altres, amb l'enfrontament del que és clàssic contra el que és romàntic o nòrdic, en el rebuig dels avenços tecnològics i en la defensa d'una espiritualitat transcendental. La posició d'Ors és eminentment formalista i defensa l'autonomia de l'art respecte de qualsevol referència que no sigui l'art mateix. El tradicionalisme serà defensat per Ors argumentant la restauració dels valors plàstics que es conserven als més il·lustres museus, que ofereixen un exemple de l'art immortal i una altra oberta al que podríem anomenar "art contemporani", que inclou els joves artistes abstractes i informalistes, com els catalans Tàpies i Cuixart.

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

Antoni Marí

Eivissa, 1944. Catedràtic d'estètica i teoria de les arts a la UPF, poeta, narrador i assagista. Guardonat amb premis tan prestigiosos com el Ciutat de Barcelona, de la Crítica Serra d'Or i Nacional de la Crítica, la seva recerca s'orienta a l'estètica i la teoria de les arts entre 1750 [...]

[Llegir més](#)

